

Sygn. akt III APa 21/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Marek Żurecki SSA Zbigniew Gwizdak
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2013r. w Katowicach

sprawy z powództwa (...) Związku Zawodowego (...) w T. ((...) Związek Zawodowy (...) w T.)

przeciwko Spółdzielni Inwalidów (...) w K.

o przekazanie środków na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

na skutek apelacji pozwanej Spółdzielni Inwalidów (...) w K.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 21 grudnia 2012r. sygn. akt VIII P 16/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniu apelacyjnym.

/-/SSA M.Żurecki /-/SSA M.Procek /-/SSA Z.Gwizdak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt: III APa 21/13

UZASADNIENIE

Strona powodowa (...) Związek Zawodowy (...) w T. w pozwie skierowanym przeciwko pozwanej Spółdzielni Inwalidów (...) w K. domagał się przekazania należnych środków na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

Motywuując swoje żądanie, podał, iż strona pozwana przejęła, w trybie art. 23¹ k.p.c., pracowników (...) Szpitala (...) im. dr. B. H.

w T. w likwidacji. W pakcie gwarancji pracowniczych pracodawcy ustalili, iż u nowego pracodawcy tworzone będzie Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Przejmowani pracownicy mieli korzystać z tego funduszu w 2011 r., między innymi poprzez dofinansowanie do wypoczynku letniego.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa, twierdząc, że wykonała - przyjęte w pakcie gwarancji pracowniczych - zobowiązania do tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych oraz do wypłat z Funduszu, na podstawie obowiązującego regulaminu. Pozwana podała przy tym, iż w porozumieniu zawartym w dniu 17 grudnia 2010 r.

z reprezentatywną organizacją związkową ustaliła, że wysokość odpisów na Fundusz w 2011 r. wyniesie 2011 r., zaś wymienione środki przeznaczone zostaną wyłącznie na pomoc socjalno-bytową w postaci zapomóg i pożyczek remontowych, z wyłączeniem przeznaczenia środków na finansowanie innych form pomocy socjalnej. Pozwana dodała, że świadczenia z Funduszu nie mają charakteru roszczeniowego.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach po rozpoznaniu sprawy strony powodowej przeciwko pozwanej oznaczonej jako: o przekazanie środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych,

w punkcie 1 nakazał stronie pozwanej przekazanie kwoty 76.630 zł na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, natomiast w punkcie 2 orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, iż z dniem 1 sierpnia 2010 r., w trybie art. 23⁽¹⁾ k.p., czterdziestu ośmiu pracowników (...) Szpitala (...) im. dr. B. H.

w T. w likwidacji zostało przejętych przez pozwaną Spółdzielnię Inwalidów (...) w K.. W dniu 30 czerwca 2010 r. wymienieni pracodawcy zawarli pakt gwarancji pracowniczych, nakładający w § 3, na stronę pozwaną zobowiązanie do tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Zgodnie z § 8 ust. 1 - obowiązującego u strony pozwanej - regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, dopłata do wypoczynku zorganizowanego przysługuje pracownikom raz w roku.

Jak podaje, tenże Sąd, przekazani pracownicy zwracali się do pozwanej o wypłatę świadczenia urlopowego w trybie ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

za 2011 rok. Świadczenia te nie zostały im przyznane. Pozwana wskazała na - zawarte w dniu 1 stycznia 2011 r. - porozumienie z (...) Związkiem Zawodowym (...) w formie aneksu do regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, W porozumieniu tym przyjęto, że w 2011 r. odpis na Fundusz wyniesie 100.000 zł, natomiast środki zgromadzone na koncie Funduszu zostaną przeznaczone na pomoc socjalno-bytową w postaci zapomóg i pożyczek remontowych. Aneks ten nie został uzgodniony ze stroną powodową i przez nią podpisany.

Odwołując się do dyspozycji art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie strony powodowej jest zasadne.

Otóż bowiem, skoro strona powodowa jest reprezentatywną organizacją związkową i dopełniła wszelkich obowiązków informowania pracodawcy, to aneks do regulaminu z dnia 1 stycznia 2011 r. zawarty został z naruszeniem przepisów art. 27 ust. 1 art. 30 ust. 5 ustawy

z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych i jest nieskuteczny. W konsekwencji - o ocenie tegoż Sądu - brak wypłacenia pracownikom dofinansowania do wypoczynku letniego był niezgodny z regulaminem i stanowi o zasadności roszczenia o przekazanie żądanej kwoty na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Według Sądu Okręgowego, strona pozwana nie kwestionowała wysokości roszczenia.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia strona pozwana, zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie:

- art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie, że pozwana jest zobowiązana do zwrotu funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy, w sytuacji

gdy pozwana wydatkuje te środki zgodnie z przepisami ustawy, tj. zgodnie z treścią prawidłowo przyjętego Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (dalej: ZFŚS), którego postanowienia są zgodne z art. 8 ust. 1 w/w ustawy - przyznawanie ulgowych usług i świadczeń jest właściwie uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu;

- art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, iż prawo do świadczeń socjalnych w postaci dofinansowania do wypoczynku letniego przysługuje każdemu pracownikowi, a nie tylko pracownikowi spełniającemu kryterium socjalne do przyznania powyższego świadczenia;

- § 8 ust. 1 w zw. z § 9 Regulaminu ZFŚS pozwanej poprzez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że pracownikom pozwanej przysługuje roszczenie o wypłatę świadczenia w postaci dofinansowania do letniego wypoczynku, w sytuacji gdy treść Regulaminu ZFŚS pozwanej nie daje podstawy do wystąpienia z roszczeniem o wypłatę świadczenia, albowiem ma charakter uznaniowy, co wyraźnie wynika z jego treści oraz w sytuacji gdy wypłata świadczenia socjalnego w postaci dofinansowania do wypoczynku letniego została zawieszona w roku 2011;

- art. 30 ust. 5 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych poprzez przyjęcie, że powód jest reprezentatywną organizacją związkową i w związku z tym winien uczestniczyć w uzgadnianiu treści Regulaminu ZFŚS pozwanej;

- art. 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na przyjęciu, że powód nie ma obowiązku przedstawiać dowodów na potwierdzenie faktów z których wywodzi skutki prawne, tj. obowiązku udowodnienia, iż jest reprezentatywną organizacją związkową oraz obowiązku przedstawienia dowodów na przekazanie pozwanej w ustawowym terminie informacji o liczbie członków;

- art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów polegającą na przyjęciu, że powód potwierdził za pomocą odpowiednich dowodów przysługiwanie mu ustawowych uprawnień reprezentatywnej organizacji związkowej, w sytuacji gdy powód nie udowodnił powyższych uprawnień, pomimo, że to na powodzie spoczywa obowiązek udowodnienia tego faktu jako że to powód wywodzi z w/w faktów skutki prawne;

- art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów polegającą na przyjęciu, że powód potwierdził za pomocą odpowiednich dowodów, że w określonym terminie (10 dni od zakończenia kwartału) przedstawił pozwanej informację wymaganą w art. 25¹ ustawy o związkach zawodowych o liczbie członków powoda, w sytuacji gdy jedynie w razie przekazania takiej informacji (po spełnieniu innych przesłanek wymaganych ustawą) powód byłby uprawniony do uczestniczenia w uzgadnianiu treści Regulaminu ZFŚS pozwanej, pomimo że to na powodzie spoczywa obowiązek udowodnienia tego faktu jako że to powód wywodzi z w/w faktów skutki prawne;

- art. 227 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na zaniechaniu przeprowadzenia dowodów na potwierdzenie faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;

- art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 k.p.c. poprzez zaniechanie wezwania powoda do usunięcia braku formalnego pozwu jakim jest brak wskazania wartości przedmiotu sporu, pomimo obowiązku wskazania wartości przedmiotu sporu w treści pozwu;

- art. 229 k.p.c. poprzez przyjęcie przez Sąd za przyznaną przez pozwaną wartość przedmiotu sporu, pomimo, że pozwana nie posiadała możliwości zakwestionowania tej wartości z powodu jej braku określenia przez powoda w treści pozwu oraz zaniechania przez Sąd wezwania powoda do usunięcia w/w braku formalnego;

- art. 232 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na przyjęciu, że powód nie ma obowiązku wskazywać dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzi skutki prawne;

- art. 230 k.p.c. poprzez błędne uznanie za przyznane faktów, że powód jest reprezentatywną organizacją związkową oraz że powód poinformował pozwaną o liczbie członków pomimo, że fakty te są sporne między stronami i wymagają przeprowadzenia dowodu,

wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Strona powodowa w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna, aczkolwiek nie cała przytoczona na jej oparciu argumentacja zasługuje na uwzględnienie.

Zauważyć zatem należy, iż spór z jakim mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu dotyczy zbiorowych praw i interesów pracowników.

Zgodnie zaś z normą art. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. nr 55, poz. 236 ze zm.), prawa i wolności związkowe pracowników lub innych grup rozstrzygane są w trybie sporu zbiorowego. Należy przy tym powtórzyć

za Sądem Najwyższym, iż spór powstający w związku z reprezentowaniem i obroną interesów pracowniczych przez związki zawodowe, ściśle biorąc (bezpośrednio) jest sporem między tymi związkami a pracodawcą i organizacjami pracodawców i ma charakter sporu zbiorowego. Spory zbiorowe zaś (poza pewnymi wyjątkami wyraźnie określonymi w ustawie, jak np.

w przypadku ujętym w art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, jednolity tekst: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 ze zm.) załatwiane są

w odrębnym trybie (zgodnie z przepisami ustawy z 23 maja 1994 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, Dz. U. Nr 55, poz. 236 ze zm.), przy wyłączeniu drogi przed sądami pracy (tak SN w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 września 1999 r., I PKN 278/99, OSNP 2001 r., nr 2, poz. 42).

Sąd Okręgowy, co wynika z treści wyroku i jego uzasadnienia, niekonsekwentnie podawał, iż rozstrzygał roszczenie:

- o przekazanie środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (rubrum wyroku);
- o przekazanie środków na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (formuła sentencji wyroku);
- o zwrot wydatkowanych świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (uzasadnienie wyroku).

Wskazać zatem należy, iż przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przewidują drogę przed sądem pracy tylko w sprawach o zwrot funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy lub o przekazanie należnych środków na fundusz (art. 8 ust. 3), a nie przewidują takiej drogi w sprawie o przekazanie środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Co istotne, powodowy związek zawodowy z tego rodzaju roszczeniem nie wystąpił. Oparł natomiast swoje żądanie na dyspozycji normy art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zgodnie z powołanym przepisem, związkowi zawodowemu przysługuje prawo wystąpienia do sądu pracy z roszczeniem o zwrot funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy lub o przekazanie należnych środków na fundusz.

Odnosząc się do roszczenia o zwrot wydatkowanych świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, należy powtórzyć za Sądem Najwyższym, iż regulacja art. 8 ust. 3 ustawy z 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych ma charakter szczególny, co oznacza, że ustawodawca przyjmuje, że sankcjonowane w ten sposób mogą

być tylko przypadki wydatkowania środków niezgodnie z przepisami ustawy, przez co należy rozumieć ustawę o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tak SN w wyroku z dnia

8 maja 2012 r., I PK 183/11). Jak słusznie bowiem wskazuje Sąd Najwyższy, przy dysponowaniu środkami funduszu socjalnego bardziej chodzi bowiem o respektowanie kryteriów na podstawie których może dochodzić do przyznawania środków funduszu na określone cele niż o formalne kwestie uzyskania konkretnych zgód. Jak trafnie wskazuje Sąd Najwyższy w wyroku II PK 234/09 najistotniejsze jest bowiem przeznaczanie w drodze tych decyzji środków na przewidziane ustawą cele, których naruszenie może być "karane" przez związki zawodowe instrumentem zawartym w art. 8 ust. 3 ustawy, co dostatecznie chroni interes pracowników i innych beneficjentów funduszu (tak SN w uzasadnieniu cyt. wyżej wyroku). Co najistotniejsze, strona powodowa w niniejszym procesie nie wystąpiła z tak opisanym żądaniem. Domagała się natomiast przekazania środków na Fundusz. Trzeba zatem przypomnieć, że przepis art. 3 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nakłada na pracodawcę, zatrudniającego według stanu na dzień 1 stycznia danego roku

co najmniej 20 pracowników w przeliczeniu na pełne etaty, obowiązek utworzenia funduszu świadczeń socjalnych. W myśl art. 5 ust. 1 ustawy, fundusz ten tworzy się z corocznego odpisu podstawowego, naliczanego w stosunku do przeciętnej liczby zatrudnionych według zasad określonych w dalszych ustępach tego artykułu. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy, równowartość dokonanych odpisów na dany rok kalendarzowy pracodawca przekazuje na rachunek bankowy funduszu w terminie do 30 września tego roku. Stosownie do art. 10 ustawy z 4 marca 1994 r., środkami funduszu administruje pracodawca. W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00 (OSNAPiUS 2003 nr 14, poz. 331) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że w kompetencji tej mieszczą się obciążające pracodawcę obowiązki, po pierwsze - przekazania na rachunek bankowy funduszu równowartości naliczonych odpisów oraz po drugie - gospodarowania funduszem zgodnie z przepisami ustawy. Jak z powyższych regulacji wynika, zakładowy fundusz świadczeń socjalnych tworzy się ze środków należących do pracodawcy poprzez dokonanie stosownych odpisów, które podlegają przekazaniu na rachunek bankowy funduszu. Inaczej rzecz ujmując, utworzenie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych to nic innego jak dokonanie przez pracodawcę czynności technicznej prowadzącej się do naliczenia stosownych odpisów. Przepis art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przyznał związkom zawodowym prawo pozwania pracodawcy do sądu pracy o przekazanie należnych środków na fundusz (technicznie - na rachunek bankowy funduszu). Oznacza to w istocie uprawnienie procesowe do sądowego dochodzenia od pracodawcy dokonania odpisu na fundusz zgodnie z przepisami ustawy (por. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1999 r., I PKN 663/98, OSNAPiUS 2000 nr 14, poz. 534).

Strona pozwana w odpowiedzi na pozew w sposób ogólny podała, że ustalenie wysokości odpisu na ZFŚS (w kwocie 100.000 zł) zostało dokonane przez pozwaną zgodnie

z procedurami przewidzianymi przez przepisy prawa. Należy jedynie przypuszczać, że pozwana miała na uwadze regulację przyjętą w art. 4 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Powołany przepis wprowadza możliwość dowolnego kształtowania wysokości odpisu na fundusz, warunkując to jednak przyjęciem odpowiednich postanowień układu zbiorowego pracy lub regulaminu wynagradzania.

Trzeba zatem mieć na względzie, że wynikające z art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, roszczenie związku zawodowego o przekazanie należnych środków na rachunek funduszu (art. 6 ust. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 cyt. ustawy) przez pracodawcę, który obowiązkowo tego nie wypełnił, oceniane być musi przy uwzględnieniu ewentualnych przesłanek opisanych w treści art. 4 cyt. ustawy.

Tymczasem Sąd Okręgowy, błędnie rozpoznając istotę sprawy, nie przeprowadził jakiegokolwiek postępowania dowodowego pozwalającego na takową ocenę.

Jednocześnie należy przyznać rację apelującemu pozwanemu, twierzącemu, że roszczenie nie zostało sprecyzowane kwotowo. Otóż Sąd Okręgowy nie zauważył, że stronie pozwanej nie doręczono odpisu pisma procesowego strony powodowej z dnia 27 marca 2012 r. (k. 49).

Odnosząc się natomiast do zarzutu braku legitymacji procesowej czynnej (...) Związku Zawodowego (...) w T., należy powtórzyć za Sądem Najwyższym, że czynnie legitymowana do wystąpienia z roszczeniem o przekazanie należnych środków na rachunek funduszu jest również - na podstawie art. 34 ust. 1 w zw. z art. 26 i art. 27 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2001 r. nr 79, poz. 854 ze zm.) - międzyzakładowa organizacja związkowa obejmująca swoim działaniem pozwanego pracodawcę (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05).

Z powyższych względów na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

/-/SSA M. Żurecki /-/SSA M. Procek /-/SSA Z. Gwizdak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM